

«فرهیختگان» در آستانه آزمون دکتری وضعیت پذیرش را بررسی می کند

از ظرفیت دانشجویان دکتری برای توسعه استفاده نمی شود

زهرا رمضانی

روزنامه‌نگار

کمتر از ۱۰ روز دیگر به برگزاری آزمون نیمه متمرکز دکتری زمان باقی مانده است. آزمون که در آن بیش از ۱۷۰ هزار نفر ثبت نام کرده اند و قرار است در روز ۹ اسفندماه برای کسب صندلی های مقطع دکتری با یکدیگر به رقابت بپردازند. این تنها بخش اول ماراتن این داوطلبان به شمار می رود، چرا که بعد از آن باید از سد مصاحبه حضوری نیز عبور کنند تا بتوانند در نهایت به عنوان دانشجوی دکتری در دانشگاه های کشور پذیرش شوند. نکته قابل توجه درباره این داوطلبان آن است که ظرفیت پذیرش دانشجویان دکتری در کشور تنها ۲۲ تا ۲۴ هزار نفر است و محدودیت پذیرش این دانشجویان کار را برای آنها سخت تر می کند.

از طرف دیگر دانشجویان دکتری به عنوان بازوان اصلی انجام فعالیت های پژوهشی در فضای آکادمیک کشور هستند و مسائلی مانند قوانین آموزشی، عدم توجه برخی اساتید به این دانشجویان، پژوهانه و... تحصیل در مقطع دکتری را با چالش هایی مواجه کرده است. «فرهیختگان» در نظر دارد روزهای آینده در گزارش هایی به معضلات موجود در حوزه مقطع دکتری بپردازد. در اولین قدم سراغ توان این دانشجویان در عرصه های تحقیقاتی و همچنین چالش های استفاده از این ظرفیت رفیق و در همین زمینه با سه تن از فعالان عرصه آموزش عالی به گفت و گو پرداخته ایم که در ادامه می خوانید.

۱۱۱

تعداد دانشجویان دکتری

با توجه به جمعیت کشور، رقم بالایی نیست

ناصر سلطانی، استاد مکانیک دانشگاه تهران گفت: «در سال های ابتدایی که جذب دانشجوی کارشناسی ارشد و دکتری در دانشگاه ها اجرایی شد، تنها به بخشی از این دانشجویان در جامعه نیاز داشتیم و عملاً همه آنها برای کشور کارایی نداشتند، اما با توجه به اتفاق جدیدی که امروزه در دانشگاه ها دنبال می شود و شکل گیری و فعالیت مراکز نوآوری و سرمایه گذاری در صندوق های مربوط به فناوری در دانشگاه ها باید بگویم بیشتر از گذشته ظرفیت دانشجویان تحصیلات تکمیلی استفاده می شود.»

او ادامه داد: «اگر سازمان های خصوصی، نیمه دولتی و حتی دولتی از مراکز نوآوری و پارک های علم و فناوری موجود در دانشگاه ها پشتیبانی های لازم را انجام دهند، تصور می کنم جذب این تعداد از دانشجویان دکتری به خصوص در حوزه های مهندسی و فنی زیاد نبوده و می توان از ظرفیت همه آنها در بخش های مختلف کشور استفاده کنیم.» استاد مکانیک دانشگاه تهران تصریح کرد: «متأسفانه ما هنوز در بحث جذب دانشجوی دکتری روند گذشته را دنبال می کنیم و هیچ گاه نیاز کشور را در این زمینه بررسی نکرده ایم که بخواهیم براساس این نیازها به جذب دانشجوی دکتری در رشته های مختلف اقدام کنیم، از سوی دیگر وظیفه برخی سازمان ها و مراکز خارج از دانشگاه ها از جمله مراکز صنعتی این بوده که زمینه هایی را فراهم کنند تا بتوانیم از ظرفیت دانشجوی دکتری به خوبی استفاده کنیم، اما متأسفانه در این مقوله دچار غفلت شده ایم.»

سلطانی گفت: «قطعا اگر زمینه های لازم برای استفاده از ظرفیت دانشجوی دکتری در کشور فراهم می شد می توانستیم بگویم که نسبت به کشورهای صنعتی، جذب دانشجوی دکتری در ایران نسبت به جمعیت کشور، چندان زیاد نیست، اما مساله اصلی این است که بعد از جذب این دانشجویان در دانشگاه ها، مراکز علمی و تحقیقاتی در مراکز صنعتی مان آگاهی را لازم برای جذب این دانشجویان نداشته و ندارند.»

او تصریح کرد: «در سال های گذشته به خصوص ۲ سال اخیر شاهدیم که بخش خصوصی تا حدی وارد دانشگاه ها شده و اقدام به سرمایه گذاری کرده است، از این رو تصور می کنم که در آینده دانشجویان مقطع دکتری نه تنها می توانند مولد باشند بلکه امکان ایجاد شغل برای دیگران توسط آنها فراهم خواهد شد و اثرگذاری خوبی را در بخش های مختلف علوم و مهندسی خواهند داشت.»

استاد مکانیک دانشگاه تهران با بیان اینکه شاید در برخی مراکز شاهد باشیم که اساتید آن طور که باید برای دانشجویان دکتری زمان نمی گذارند، گفت: «درباره دانشگاه تهران شرایط سختگیرانه ای در این حوزه وجود دارد و استاد نمی تواند هر میزان دانشجویی را که می خواهد، جذب کند و برای اساتید در این حوزه سقف گذاشته شده، با این حال ممکن است در برخی دانشگاه ها چنین سقفی در نظر گرفته نشود و اساتید نیز توان نداشته باشند که به همه دانشجویان رسیدگی کنند و در این شرایط امکان دارد که موارد معامله و خرید و فروش ایده مطرح شود.»

سلطانی تأکید کرد: «قطعا در بسیاری از دانشگاه های بزرگ سقف پذیرش دانشجو توسط اساتید لحاظ می شود و طبیعی است که در این شرایط ایده ها معمولاً توسط اساتید به دانشجویان مطرح و روی آنها کار می شود.» او با اشاره به پرداخت پژوهانه به دانشجویان دکتری تصریح کرد: «یک برهه ای وزارت علوم پرداخت پژوهانه را به دانشجویان دکتری دنبال می کرد، اما به دلیل مشکلات بودجه ای این مساله قطع شد، با این حال در بخش های مهندسی که بیرون از دانشگاه برای علوم این حوزه ها مشتری وجود دارد، دانشجویان می توانند از این مساله بهره ببرند. به طور مثال در دانشگاه تهران این اتفاق افتاده، البته در این دانشگاه برای دانشجویان دکتری بودجه ای تحت عنوان کاردات تعریف شده تا دانشجویان در کنار تحصیل بتوانند به صورت پاره وقت در کاردات فعالیت کنند و به ازای فعالیت شان نیز دانشگاه تهران به آنها دستمزد می دهد. این مساله باعث دلگرمی دانشجویان دکتری شده، هرچند این مبلغ حداقلی است اما توانسته رضایت نسبی دانشجویان را برآورده کند.»

استاد مکانیک دانشگاه تهران تصریح کرد: «اوایل انقلاب ما تنها شاهد جذب دانشجو در دوره کارشناسی بودیم و دانشگاه هایمان نیز چندان در سطح دنیا مطرح نبودند. زمانی که به جذب دانشجوی تحصیلات تکمیلی روی آوردیم، با حداقل امکانات این کار را شروع کردیم، اما الان وضعیت مسان از لحاظ توان علمی با توجه به جذب دانشجویان تحصیلات تکمیلی به جایگاهی رسیده که می توان آینده نسبتاً درخشانی را برای کشور در حوزه علمی متصور بود، در اصل در ۳ دهه گذشته در کشور انقلاب علمی رخ داده است.»

قوانین باعث شده از ظرفیت دانشجویان دکتری به خوبی استفاده نشود

علی اکبر نیکوآقبال نیک، استاد دانشگاه اقتصاد دانشگاه تهران با تأکید بر اینکه ما از علم و دانش روز در سطح وسیع آن دور هستیم، گفت: «معتقدم عشق به فراگیری علم در کشورمان کم رنگ شده است و یکی از دلایل این مساله به موضوع اشتغال دانشجویان برمی گردد و از آنجا که شاید بخش قابل توجهی از دانشجویان آینده ای از نظر شغلی برای خود متصور نباشند، آن طور که باید در حوزه تحقیقات و پژوهش فعالیت نمی کنند.»

او ادامه داد: «جریانی امروز در کشور شکل گرفته که عده ای صرفاً به این دلیل می خواهند در مقطع دکتری تحصیل کنند که بتوانند با استفاده از آن به خارج از کشور بروند یا در

پژوهشکده ها استفاده شوند، متأسفانه شرایط استفاده ای دانشجویان و فارغ التحصیلان دکتری در شرایط ایده آلی قرار ندارد و نمی توان نقش این مساله را در بحث تحقیقاتی دانشجویان دکتری نادیده گرفت.»

استاد اقتصاد دانشگاه تهران با بیان اینکه گاهی برخی اساتید آن طور که باید برای دانشجویان دکتری وقت نمی گذارند و همین مهم باعث شده از تمام ظرفیت تحقیقاتی این دانشجویان استفاده نشود، تصریح کرد: «متأسفانه این مساله تا حدی در تمامی رشته های ما حاکم است و اساتید آن توجهی را که لازم است به دانشجویان دکتری داشته باشند، ندارند و کمی سرخورگی در این زمینه میان اساتید وجود دارد و به نظر می رسد این مساله بدان دلیل است که اساتید بیشتر برای ارتقای جایگاه شغلی شان دست به کارهای تحقیقاتی می زنند.»

نیکوآقبال گفت: «قوانین مربوط به ارتقای اساتید باعث شده هدف از انجام کارهای پژوهشی بیشتر انتشار نتایج آن و در نهایت گرفتن امتیازهای لازم برای ارتقای شغلی اساتید باشد، البته کار پژوهشی و تحقیقاتی در این زمینه صورت نگرفته است که بدانیم چه میزان از فعالیت های پژوهشی تنها برای ارتقای جایگاه شغلی انجام می شود و لازم است قطعا در این زمینه کارهای پژوهشی صورت بگیرد تا مشخص شود اساتید به چه میزان به انجام کارهای علمی واقعی مشغول هستند.»

او تصریح کرد: «نکته جالب اینجاست که در حوزه انتشار مقالات در جایگاه خوبی قرار داریم و این مساله با آنچه در فضای واقعی فعالیت های پژوهشی در دانشگاه ها می گذرد، تفاوت دارد؛ از سوی دیگر معتقدم در علوم انسانی آن طور که باید اساتیدی نداریم که دستاوردهای بزرگی را در حوزه تحقیقاتی داشته باشند و بیشتر به نوعی مصرف کننده تحقیقاتی هستیم که در جای دیگری صورت می گیرد و ما نیز به شکلی از آنها استفاده می کنیم.»

استاد اقتصاد دانشگاه تهران با تأکید بر اینکه در یکی دوهه گذشته ما گرفتار مسائل سیاسی بوده ایم و در نتیجه امروز شاهدیم که در حوزه اقتصاد و تحولات اجتماعی آن طور که باید رشد نکرده ایم، خاطر نشان کرد: «توجه به مسائل سیاسی باعث شده دانشمندان بخش های مختلف نتوانند وارد میدان شده و با انجام فعالیت های پژوهشی از رسیدن به وضعیت فعلی جلوگیری کنند، البته وزارت علوم معتقد است که پیشرفت علم باید مستقل از نیازهای کشور باشد و برای همین است که می بینیم اکثر فعالیت های پژوهشی صورت گرفته عملاً از فضای واقعی جامعه دور هستند.»

دانشجویان دکتری بر اساس فعالیت

پژوهشی و ارتباط با صنعت جذب می شوند

داود رشتچیان، معاون آموزشی دانشگاه صنعتی شریف گفت: «در این دانشگاه همیشه جذب دانشجویان دکتری با توجه به امکانات پژوهشی و زیرساخت ها صورت گرفته و می گیرد و به طور قطع می گویم هیچ گاه در این زمینه دچار افراط و تفریط نشده ایم و به همین دلیل تعداد دانشجویان دکتری ما همیشه میزان معقولی بوده اند، از سوی دیگر بخش عده ای از فعالیت های پژوهشی که در این دانشگاه صورت می گیرد، چه در حوزه فعالیت های پژوهشی و چه در

بخش ارتباط با صنعت توسط اساتید و دانشجویان دکتری انجام می شود.»

او با تأکید بر اینکه همیشه در جذب دانشجوی دکتری در دانشگاه شریف حساسیت خاصی وجود داشته و دارد، اظهار داشت: «دانشجویان دکتری ما متناسب با فعالیت های پژوهشی و کارهای مربوط به حوزه ارتباط با صنعت جذب می شوند و نباید این مساله را فراموش کرد که بالاترین میزان ارتباط با صنعت را دارد و طبیعی است که مسائل مربوط به پذیرش دانشجوی دکتری بر همین اساس دنبال می شود.»

معاون آموزشی دانشگاه صنعتی شریف با گلایه از تغییر صورت گرفته در روند پذیرش دانشجوی دکتری تصریح کرد: «متأسفانه امسال تغییر کوچکی در این خصوص صورت گرفته که به هیچ وجه مورد تأیید دانشگاه های برتر نیست، چرا که در سال های قبل علاوه بر برگزاری آزمون کتبی، دانشگاه ها مصاحبه ای از پذیرفته شدگان در آزمون کتبی انجام می دادند که در آن قابلیت پژوهشی دانشجویان مورد بررسی قرار می گرفت و تنها دانشجویانی که حدنصاب دانشگاه را کسب می کردند، می توانستند در دانشگاه شریف جذب شوند، اما امسال تغییرات رخ داده باعث شده دست دانشگاه ها در این زمینه بسته شود.»

رشتچیان در توضیح بیشتر این مساله گفت: «وزارت علوم و مجلس به دنبال این هستند که آزمون های سراسری را حذف کنند، اما در زمینه پذیرش دانشجوی دکتری بیشتر روی آزمون سراسری یا فاشاری دارند، در حالی که پیش تر روال به این صورت بود که یک آزمون کلی در مقطع دکتری برگزار می شد و دانشجویان به وسیله این آزمون فیلتر شده و به دانشگاه ها معرفی می شدند و بعد از آن بحث مصاحبه توسط دانشگاه ها دنبال می شد. قطعا دست دانشگاه ها باید باز باشد تا بتوانند از بین دانشجویان فیلتر شده، افراد مستعدی را برای تحقیق انتخاب کنند.»

او با بیان اینکه امیدواریم تغییرات به گونه ای باشد که دانشجویان بتوانند از بین داوطلبان دکتری، دانشجویانی را که مستعد کارهای پژوهشی و ارتباط با صنعت هستند، جذب کنند، ادامه داد: «در دانشگاه شریف دانشجویان مقطع دکتری با از طریق استعدادهای درخشان جذب می شوند یا از طریق روند برگزاری آزمون نیمه متمرکز و عبور از مرحله مصاحبه، با این حال در مجموع کمتر از ۲۵۰ دانشجوی دکتری را جذب می کنیم و در پنج سال اخیر این میزان نسبتاً ثابت بوده و نهایتاً پنج تا ۱۰ نفر به این تعداد افزوده یا از آن کم شده است که این مساله بستگی به میزان اساتید دارد.»

معاون آموزشی دانشگاه صنعتی شریف درباره پرداخت پژوهانه به دانشجویان دکتری خاطر نشان کرد: «در این دانشگاه پژوهانه ای به دانشجویان پرداخت نمی شود، البته امکان دارد اساتیدی که در بخش ارتباط با صنعت فعالیت می کنند، برای هر پروژه مبلغی را به دانشجویان خود پرداخت کنند. از سوی دیگر به دانشجویانی که از طریق معرفی بنیاد ویژه نخبگان جذب دانشگاه شریف می شوند، مبلغی تحت عنوان پژوهانه پرداخت می شود و این تنها شامل حال این دانشجویان می شود.»

نگاه آماری
به آزمون دکتری
سال ۱۳۹۹

۱۷۷۲۶۱

تعداد کل شرکت کنندگان آزمون

۷۷۸۸۱

نفر شرکت کننده زن

۹۹۳۸۰

نفر شرکت کننده مرد

۱۹۱۷۶

نفر کمتر از شرکت کنندگان آزمون سال گذشته

۲۴۵

کدرشته امتحانی

۱۰۳

حوزه امتحانی

حمایت ۱۰۰ میلیون تومانی دانشگاه علوم پزشکی مجازی از ایده های خلاقانه

آیین محمدی، معاون زیرساخت دانشگاه علوم پزشکی مجازی از تصویب برنامه «ایبال» به منظور حمایت از ایده های خلاقانه خبر داد و گفت: «این دانشگاه آماده حمایت مالی ۲۵ تا ۱۰۰ میلیون تومانی از ایده های خلاقانه است. این دانشگاه درخواست های متعددی از قسمت های مختلف وزارت بهداشت و صاحبان ایده در سطح جامعه و دانشگاه های علوم پزشکی داشته است که در نهایت قرار شد ایده های خاصی را که فناورانه بود، مورد حمایت قرار دهد. دانشگاه از لحاظ قانونی هیچ وظیفه ای در برابر حمایت از این ایده ها ندارد، اما در بررسی های خود به این موضوع رسیدیم که بهترین سازوکار برای حمایت از این ایده ها راه اندازی یک شتاب دهنده است، وی در ادامه تصریح کرد: «شتاب دهنده معمولاً برای حمایت از ایده ها و کسب و کارهای نوین و دانش بنیان ایجاد می شود، به همین جهت شتاب دهنده دانشگاه علوم پزشکی مجازی را به اسم ایبال تصویب کردیم و حوزه فعالیت های ایبال تقریباً در پنج قسمت مجزا یعنی آموزش مجازی، پزشکی از راه دور، فناوری های مالی در حوزه سلامت، سلامت الکترونیک و گردشگری سلامت است.»

آخرین وضعیت ابلاغ آیین نامه جدید انجمن های علمی دانشجویان

محمد هادی عسکری، مدیرکل فرهنگی وزارت علوم در گفت و گو با ایسنا درباره آخرین وضعیت اصلاح آیین نامه انجمن های علمی دانشجویان اظهار کرد: «آیین نامه انجمن های علمی در حال حاضر به طور کامل اصلاح شده است و برای تصویب نهایی به امضای وزیر نیاز دارد و تا قبل از پایان سال جاری این آیین نامه به دانشگاه ها ابلاغ خواهد شد. این آیین نامه تغییرات شاخصی داشته، اما مهم ترین و شاخص ترین تغییر آن اینکه در این آیین نامه زمان انتخابات دانشجویان متمرکز شده است. ضمن اینکه ما پروژه شگوفایی انجمن های علمی را در وزارت علوم دنبال می کنیم که با به اتمام رسیدن این پروژه شاهد تحولی عظیم در حوزه انجمن های علمی خواهیم شد.» مدیرکل فرهنگی وزارت علوم همچنین خاطر نشان کرد: «دانشگاه ها به دنبال ارتقای دانش و مهارت خود هستند و این امر از جانب انجمن های علمی امکان پذیرتر است، چرا که اعضای انجمن های علمی و دانشجویی قطعاً از نظر تخصصی از دیگر دانشجویان دانشگاه برتر بوده و در فرآیند توسعه کشور نقش مهمی دارند. اصلاح آیین نامه های دیگر در حوزه فرهنگی دانشجویان نیز در وزارت علوم دنبال می شود و البته برای نهایی شدن آن نیازمند بررسی همه فرآیندهای لازم در کشور هستیم.»

